

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
DEN HAAG

Ministerie van Justitie en veiligheid
DEN HAAG

Betreft: Reactie NVRA op de internetconsultatie Tijdelijk besluit experiment nabijheidsrechter

Dussen, 7 februari 2024

Geachte dames en heren,

Als NVRA bieden wij hier aan onze reactie op de internetconsultatie Tijdelijk besluit experiment nabijheidsrechter.
Onze reactie mag openbaar zijn.

Namens bestuur
Nederlandse Vereniging van Rechtskundige Adviseurs

Mevrouw W. van den Herik,
secretaris

De Nederlandse Vereniging van Rechtskundig Adviseurs (NVRA) heeft met grote interesse kennisgenomen van het Tijdelijk Besluit Experiment Nabijheidsrechter, hierna te noemen het Besluit. Bij de behandeling van de Experimenteerwet waar dit Besluit zijn grondslag in vindt is er terecht voor gewaarschuwd dat regelgeving nog lang nadat die zijn einde heeft gevonden doorwerkt: dit experiment heeft een gelukkig een duidelijk begrensde kader.

Het Besluit en de toelichting zijn helder waarbij de tabel op de pagina's 26/27 van het Besluit heel waardevol is en bijdraagt aan een goed begrip van het systeem.

De AMvB, het tijdelijk besluit experiment nabijheidsrechter, vindt zijn grondslag in de Tijdelijke Experimentenwet Rechtspleging.

DOELSTELLING: in artikel 2

- 1 Verlaging van de drempel om een zaak aanhangig te maken of verweer te voeren;
- 2 Het eenvoudiger, sneller en effectiever beëindigen van het geschil;
- 3 Het vaker oplossen van een geschil op minnelijke wijze.

In 2018 was er een spreekuurrechter van de rechtbank Noord-Nederland, in 2019 de Rotterdamse regelrechter en in 2020 de Haagse wijkrechter. In welke zin is dit experiment van de nabijheidsrechter anders, en kunnen de doelen worden gehaald?

De AMvB zegt wel dat het zo is ingericht dat de rechtzoekenden de mogelijkheid hebben om de experimentele procedure op relatief eenvoudige wijze te doorlopen, zonder dat zij daarvoor specifieke kennis en/of vaardigheden nodig hebben. Juridische bijstand zou niet nodig zijn. Wij geloven daar niets van. Dit experiment vraagt heel wat zelfredzaamheid, assertiviteit en de weg zoeken. Is dat voor iedereen weggelegd? Bijvoorbeeld het aanhangig maken d.m.v. een formulier is geen sinecure. Het komt aan op precieze formuleringen

AARD VAN HET EXPERIMENT in artikel 5

1. Het experiment is facultatief als bedoeld in artikel 3, derde lid, van het Tijdelijk Experimentenbesluit rechtspleging.
2. De eiser bepaalt of gebruik wordt gemaakt van de experimentele procedure en maakt dit kenbaar door indiening van het aanvraagformulier, genoemd in artikel 8. Deze keuze is voor gedaagde dwingend.

Het is een beperkt experiment, specifiek voor zaken die nu met een dagvaarding worden ingeleid: zie art 4.

- Een beperkt deel van de mogelijke arbeidszaken tussen werknemer en werkgever, niet werkgever versus werknemer. Het ziet enkel op de zaken die nu nog bij dagvaarding worden ingeleid. Alle zaken die onder afdeling 9 vallen worden al bij rekest ingeleid (zie art. 7:686 BW).

- vorderingen van een natuurlijk persoon (mag ook ondernemer zijn) dan wel een maatschap/vof met natuurlijke personen als maten mag tot een bedrag van € 5.000,00 ex rente vanaf dag aanhangig zijn. Zowel de tekst AMvB als toelichting zwijgen overigens vanaf welke datum die rente gerekend mag worden.

Als de eiser voor deze procesvorm kiest is gedaagde daaraan gebonden. Enkel om klemmende redenen kan de rechter naar de normale procedure verwijzen.

Vier rechtbanken zijn bevoegd: Den Haag, Rotterdam, Zeeland-West-Brabant en Overijssel.

Nergens wordt goed onderbouwd hoe men gekomen is tot een getal van 450 zaken per jaar (pagina 13 en 15 onder 3.5). Onduidelijk is om welke zaken het gaat waarop wordt gedoeld in noot 15 op pagina 14.

Het systeem werkt met formulieren. Helaas zijn geen ontwerpen bijgevoegd en de NVRA mist in het Besluit ook een formele verwijzing naar die formulieren, in die zin dat niet bepaald is wie ze vaststelt. De NVRA gaat er vanuit dat de formulieren door de wetgever worden vastgesteld en dat er dus geen couleur locale mag ontstaan. De NVRA adviseert die formulieren te gelegener tijd ook in een nieuwe consultatieronde te betrekken. Tot op grote hoogte werkt het systeem als een rekestprocedure: verzoek, verweer en mondelinge behandeling.

TECHNISCH INHOUDELIJK

Het verzoek kan worden ingediend aan de balie, per post of digitaal voor zover het laatste mogelijk is. Heel bijzonder is de regeling over de aanhangigheid: art. 7 lid 3 die duidelijk breekt met art. 125 Rv.

Indienen betekent geen aanhangigheid: die is er pas als het zgn. Regiebureau heeft beslist dat de zaak in behandeling wordt genomen. Ten aanzien van verval of verjaringstermijnen levert dit een groot risico op voor de aanlegger, zie ook art. 5b van het Besluit want dan is de zaak niet aanhangig met alle gevolgen van dien. Als men de zaak niet in behandeling neemt is ook geen griffierecht verschuldigd. Dat is dan wel weer een mooie geste.

Artikel 6 sluit een groot aantal artikelen uit Rv uit. Zie ook het mooie schema op de pagina's 26 en 27. Geen 45-66, 111-124 Rv. Incidenten zijn niet mogelijk, behalve dan een exceptie op grond van art. 110 Rv. Daarbij dringt zich wel de vraag op hoe die exceptie zou moeten worden opgeworpen.

Het concept Besluit heeft (vrij vertaald) een klantvriendelijke benadeling voor ogen. Artikel 7 lid 4 heeft het over informatie die essentieel is: dat is een heel rekbaar begrip want de griffie kan dit heel ruim of juist heel beperkt opvatten. Vult men het formulier zelf aan of moet de eiser een nieuw indienen? Gerechten zullen hier heel verschillend mee omgaan, afhankelijk van de instructies van de rechters per gerecht. De rechtspraak is zelf altijd heel duidelijk op rechtspraak.nl: men geeft geen inhoudelijk juridisch advies.

Het Besluit onderkent ook dat de eiser mogelijk een onduidelijke eis formuleert of niet aan zijn stelplicht voldoet. Er bekruipt de NVRA een gevoel van onbehagen bij het lezen van pagina 22 (laatste alinea hoofdstuk 5) toelichting:

Een ander vraagstuk in dit verband is hoe de rechter bij verstekzaken moet omgaan met de omstandigheid dat de eiser in zijn aanvraagformulier niet altijd een duidelijk omschreven vordering zal hebben geformuleerd en mogelijk niet aan zijn stelplicht heeft voldaan. Wanneer de wederpartij verstek laat gaan en er dus geen mondelinge behandeling zal zijn om de eis te verhelderen, is het de vraag waartoe de rechter de gedaagde moet veroordelen. De gedaagde die een vonnis betekend krijgt wat hij op basis van het aanvraagformulier niet had verwacht, kan altijd nog verzet aantekenen. Zijn rechten zijn daarmee voldoende gewaarborgd. Maar daaraan voorafgaand zal de rechter het aanvraagformulier eerst juridisch moeten duiden. Het zou in strijd zijn met het beginsel van "equality of arms" uit artikel 6 EVRM om hierover contact op te nemen met de eiser en uitleg te vragen. In het uiterste geval zal de rechter de vordering moeten afwijzen omdat die te onbepaald is en eiser niet aan zijn stelplicht heeft voldaan.

Dit geeft de rechter wel heel veel ruimte die ook voor een gedaagde zeer onaangename verrassingen op kan leveren. Het besluit zwijgt volledig over ambtshalve toetsing en de regels over het online contracteren, want ondernemers mogen dit ook gebruiken. Dit gaat leiden tot rampzalige mondelinge behandelingen, waarin de kantonrechter zal moeten ingaan op fouten bij online contracteren of oneerlijke bedingen en de eiser, bij nota bene een erkennende gedaagde, een afwijzing voor zijn kiezen krijgt.

Na indiening controleert de griffie BRP-gegevens (zie pagina 18 regel 5 van onderen). Hoe men werkt met geheime adressen is onbekend. Dit kan leiden tot een fishing expedition om een adres te achterhalen. Het besluit zwijgt over de inzage handelsregister kamer van koophandel: dit leidde in de tijd van het Bevel tot Betaling (30 december 1991 afgeschaft) en de formulier dagvaarding tot titels tegen een niet bestaande gedaagde (zgn. meubelhandel Janssen veroordeling)

Stukken worden aan gedaagde aangetekend verzonden (art. 8 lid 3) die een formulier krijgt voor zijn/haar reactie. Daarin kan ook een tegeneis worden geformuleerd die wel verbonden moet zijn met de hoofdeis: vereiste connexiteit. De NVRA wijst op de voortdurende klachten over aangetekende postbestelling: de betrouwbaarheid daarvan staat ernstig onder druk.

Het Besluit zwijgt over de oproeptermijn. Die zal tenminste 3 weken moeten zijn in verband met het mogelijk niet afhalen van de brief. Hoe te handelen op dit punt? Moet het middels oproepen bij exploit of alsnog per gewone post versturen?

Partijen moeten verhinderdata opgeven want er volgt altijd een mondelinge behandeling. De vraag is wie dat afschrikt. Het zal in ieder geval een flink beslag leggen op kostbare zittingscapaciteit.

Voor eiser is het heel bezwaarlijk dat de gedaagde tot 5 dagen voor de behandeling kan antwoorden (lees rectificatieformulier kan indienen). Een gedaagde die kwaad wil zal op het laatste moment antwoorden om zo de eiser te overspoelen met informatie en zo extra te belasten, al helemaal als er een tegeneis komt.

Het altijd houden van een mondelinge behandeling zal veel tijd gaan kosten die ten laste van bestaande achterstanden gaat.

Het systeem sluit gemachtigden niet uit: zie art. 7 lid 2. De vraag is of salaris wordt toegewezen.

Het Besluit probeert zoveel mogelijk verschijnen te stimuleren en geeft de rechter veel ruimte kosten te compenseren. In combinatie met het gegeven dat een normaal griffierecht wordt geheven is dit geen aantrekkelijk gegeven. Let wel: de gemachtigde werkt niet gratis. Dit geheel ademt een forse druk op de eiser om maar te schikken maar dat wordt belemmerd door het griffierecht.

Verzet kan met een eenvoudige schriftelijke mededeling naar de griffie, opgevolgd door een reactieformulier dat de griffie vervolgens toezendt. Dit zal het aantal verzetzaken fiks doen toenemen want waar ligt de grens bij wel of geen verzet? Is een verzoek om uitstel of een regeling een verzet?

Artikel 14 lid 3 heeft het over werkdagen: wat zijn in dit verband werkdagen? Wordt daarmee bedoeld dagen dat de griffie is geopend, dat veronderstelt een link aan de Algemene termijnenwet.

Verder ligt het risico op de loer dat de nodige renvoeien ex artikel 438 lid 5 Rv gaan komen als de titel onduidelijk is of executiegeschillen als de gedaagde overvallen wordt door een veroordeling waarmee hij geen rekening hoefde te houden.

De vraag is natuurlijk of de eiser om uitvoerbaarverklaring bij voorraad vraagt: de nket onderlegde burger kent dat begrip niet.

Op pagina 9 wordt aangegeven (laatste alinea inleiding 2) dat SWZ hecht aan verbetering toegang tot de rechter. Het is maar zeer de vraag of dit besluit daarvoor nodig is. De kwetsbare werknemer wordt meer geholpen met systeemwijzigingen (uitzendbranche fiks saneren) en de kwetsbare werknemer heeft meer aan goede gefinancierde rechtsbijstand. Het grootste deel van de arbeidszaken wordt trouwens al bij rekest ingeleid. Het recht is complex, de rechtsingang maakt het op zich niet complex. Tot 1992 waren alle arbeidszaken rekestprocedures (oud 125a Rv), maar ze werden wel als een dagvaardingsprocedure afgedaan.

Het komt de NVRA voor, dat het veel duidelijker zou zijn als alle arbeidsgeschillen weer bij rekest zouden worden ingeleid. Het onderscheid is nu heel gezocht. De NVRA is gaarne bereid haar visie in deze nader toe te lichten.